

PARTIZANSKA KNJIGA

Edicija
Tekstopolis
Knjiga 13

PARTIZANSKA KNJIGA

© Dušan Vejnović

© Partizanska knjiga, za ovo izdanje, 2017.

Ova knjiga objavljena je uz pomoć sredstava dobijenih na konkursu Pokrajinskog sekretarijata za kulturu i javno informisanje.

**POKRAINSKI SEKRETARIJAT ZA
KULTURU I JAVNO INFORMISANJE**

Urednici
Srđan Srđić
Vladimir Arsenić

Dušan Vejnović

**Bočne grane
evolucije**

Kikinda, 2017.

Daleko je bolji približan odgovor na pravo pitanje, koji je često nejasan, nego tačan odgovor na pogrešno pitanje, koga je uvek moguće učiniti preciznim.

John Tukey

DRUGI ČOVEK

Samo su lude sigurne i ne sumnjaju.

Michel de Montaigne

Nije se moglo razabrati šta govore, ali čulo se da razgovaraju. Čuli su im se glasovi. Sreda je bila. U stvari već četvrtak. Dva i dvadeset ujutro i glasovi pred vratima zgrade u kojoj jedno od njih živi. Glasovi pred vratima kroz koja je poslednja osoba (poslednja, izuzimajući mene) prošla dva i po sata ranije. Pred vratima na koja niko više do jutra neće ući – glasovi; s druge strane mrak. Mrak i stepenište. S dva kraja. Jedan je vodio na sprat, drugi u podrum. Na sedam-osam metara od vrata, pri dnu onog kraka što je ponirao u podrum, prislonjena uza zid, stajala sam. Nepomična sam bila, jer sam shvatala da svakim pokretom u tami nepoznatog prostora rizikujem. Plašila sam se da će da me čuju. Pokušavala sam da razaznam o čemu razgovaraju, ali nije mi uspevalo. Jedan glas bio je muški, drugi ženski. Oba nepoznata. Čula sam intonacije, čula sam njihove boje. Čula ko više govori. Čula sam jedan glas koji kao da je nešto objašnjavao ili se pravdao i čula sam drugi. Delovalo je da se taj drugi muči. Delovalo je kao da pokušava da izađe na kraj s rečima nekog jezika kojim ne vlada najbolje, ali

je, bez obzira na to, odavao utisak neumoljive rešenosti. Čula sam pauze. Kratke. Dugih pauza nije bilo. Čula sam dva ženska koraka, pa za njima tri muška koraka. Pa zatim opet glasove. Čula sam brzu rečenicu, koja je mogla značiti samo jedno, i za njom smireniju i dužu, koja je mogla da znači bilo šta. Premda je pitanje je li ikakvo značenje imala. Ova druga. Utom su naporedo potekla dva monologa, ali razmak među mišićima što su ih proizvodili očigledno je bio premali, te su se na putu do mojih ušiju ti zasebni govorni činovi stopili. Izmešali su se, ostali bez samosvojnosti. Monotono romorenje potrajalo je još sekund, ili šest sati, ili minut i po, da bi ga onda ispresecale nove kratke pauze. Jedna, pa druga, pa ih je usledilo još nekoliko. Ženski glas bi začutao, može biti u pokušaju da dokuči šta mu to govori muški, a do muškog kao da je naprasno počinjalo da dopire ono što je maločas kazivao ženski. I kao da se od toga ledio. Rečenice koje su potom pohrlile bile su kraće, ali ne zbog jezgrovitosti, već pre zbog nekakve izlomljenosti koja nije nagoveštavala ništa dobro. Bile su sinkopirane, te rečenice, i gasile su se. Ostao je jedan glas. On je sipao reči, velikom brzinom mada dosta tečno, uprkos uzbuđenju koje nije uspevao da obuzda ni prikrije. Nizale su se i gomilale. Reči. Buljuci reči. Njihov vlasnik kao da je izlagao i razlagao i objašnjavao nešto o čemu je mnogo razmišljao. Kao da se za svoju besedu spremao predugo. Iako, jasno, nije bilo načina da znam u kojoj je meri išta od izgovorenog bilo razborito.

Išta.

Ništa.

Šta?

Čula sam melodiju poslednje rečenice te besede kako se propinje i izvija u upitnik, zatim kako ovo finalno pitanje, u nekoj modifikovanoj verziji, odzvanja nanovo i nanovo. Broj slogova pri svakom ponavljanju bio je različit, ali intonacija je uvek bila istovetna. Po njoj sam znala da je reč o istom pitanju. Pitanju koje ni tada, a verovatno ni u budućnosti – ma u kojoj budućnosti – neće dočekati odgovor.

Potom sam čula drugi glas. Vraćao se. Njegovim povratkom otpočinjao je novi krug raspravljanja i prepirki, shvatala sam. Ipak, u zvukovima koji su sad nastajali nije bilo nikakvih želja. Nikakve želje. I učinilo mi se da je upravo ova nova utrnulost, to novouspostavljeno odsustvo želje, najednom počelo da tvori neobičnu harmoniju drugog glasa s onim prvim, jer oba su mi u tom času zazvučala kao ozračena, oba lišena svake nasilnosti. Ovi mora da su jutros doručkovali strah, pomislila sam, mora da su se ranom zorom nažderali straha. I da nisam znala gde se nalaze, mirne duše sam mogla da zamislim kako upravo sriču imena s nadgrobnihih ploča. Onda je jedan ponovo prikočio, dok je drugi nastavio kao da se ništa desilo nije. Sada, međutim, kao da je napredovao tromije. Možda malo tiše. Bio je nekako izuljan. Oklembesjen. Skoro automatizovan. (Skvrčen, pomiren, pust, bleferski, traljavi, kontaminiran, sparušeni, pridavljeni rutinom, pohabani, samotani... –

bilo šta od toga.) Zatim se zaustavilo sve. Moj sluh takođe. Nastala je tišina koja bi bila kadra da oglode svaki – i mislim apsolutno svaki – zvuk koji se do jutra mogao pojaviti. Do neponovljivosti čista, nalikovala je uspomeni na neki pokojni, davno istopljeni glečer. Jedan od onih koje ničije oči nisu videle. Toliko čista. Delovalo je da bi mogla da potraje zauvek, mada se, jasno, upravo ovakva okonča pre nego ma koja druga. Nekoliko uzastopnih kontakata štikle s betonom proburazili su je, a onda se, jedno za drugim i u kratkom razmaku, začulo otključavanje brave, otvaranje vrata i odjek ženske obuće u praznom prostoru.

Trebalo je ranije da razmišljam šta će da se desi ukoliko kojim slučajem glasovi, stupivši u hodnik u prizemlju zgrade, ne produže ravno uz stepenice. Trebalo je ranije da razmišljam šta će da se desi ukoliko ijedan od njih, ma iz kog razloga, odluči da ipak pođe levo, putanjom naniže, i zaputi se k podrumu u kom sam se ja bila pritajila. Naravno da je trebalo ranije da razmišljam o tome, ali nisam. Srećom, sijalica na sredini plafona iznad mene ostala je mrtva, načisto mrtva, poput izneverenog proročanstva – a štikle koje su nosile glas čangrljajući su počele da se uspinju. Laknulo mi je. Laknulo mi je, te sam u to ime nategnula iz flaše. Pet-šest dubokih gutljaja sasula sam u sebe. Pričekala sam da se štikle negde na drugom spratu stišaju, onda dovršila započeto.

Prislonila sam flašu uz tlo i izašla na ulicu. Nije daleko bio odmakao. Pošla sam

za njim, držeći odstojanje. Oniži i svetlokos, bio je odeven u smeđu kožnu jaknu i štofane pantalone. Jedino straga sam mogla da ga vidim, ali iznenadila me je njegova starost. Više od leđa, temena i njegovih koraka nije bilo dostupno mom pogledu, no ukoliko se okrene, ima da mi se obrati s *Brojtro želim*. Nije to bila slutnja: *Brojtro želim* kazaće mi, i pritom ima da s čela pridigne obod šešira koji nije nosio. Nije to bila slutnja ni utisak, bilo je nešto mnogo čvršće. Očekivala sam da se svakog časa okrene i oprlji me pogledom čija bi suština istovremeno mogla da bude uzorno građanstvo i nešto što bi ti voleo da si napisao. U mraku, od nazad, izgledao je kao lik kakvog niko nikad neće napisati. Jako sam bila pijana. Pratila sam ga do kraja ulice, pa onda uz bulevar, prema parku. Zaustavivši se na semaforu, dugo sam ga posmatrala. U prvom času razdaljina među nama nije mogla biti veća od deset metara. Učinilo mi se kako bi sve što ima da se kaže o njemu trebalo izraziti opisujući mu cipele. Šake su mu bile boje parkinga. Slegao je ramenima, to mi se nije učinilo. Poželela sam da potrčim, da ga stignem, da ga zagrlim i da mu, nastavljajući i dalje da ga stežem, kažem *ne brini, sve će biti u redu; hoće stvarno, ništa nemoj da se brineš*, ili nešto u tom stilu. Ili nešto jednako besmisleno. Pomislila sam kako sam jako pijana i odmah zatim kako sam nedovoljno pijana i ostala sam na semaforu.

Sa svoje strane raskrsnice posmatrala sam kako se smanjuje i tad je najednom do mene ponovo počeo da se probija onaj drugi glas,

nevidljivi, bezmalo bestelesni glas iz zgrade, koji je od materijalnog posedovao jedino štikle. Da plaćem ili da povraćam, došlo mi je, ili da plaćem i da povraćam istovremeno, ali nisam uradila ni jedno ni drugo; ni treće. Umesto toga, zapitala sam se. Postoji li zbilja drugi čovek, pitala sam sebe. I ko je drugi čovek? To sam takođe pitala. Ko je on? *Ko je drugi čovek, jebote?*, mrmrljala sam kao neko od koga se fakti udaljavaju, kao sluđeni inspektor koji je odlučan da istinu iznudi, da odgovor izvuče upornošću ili silom (upornošću, jer mu drugo ne preostaje, jer su mu silu konfiskovali). Mrmljala sam to ili nešto vrlo slično, sve dok mi se nije učinilo da gubim svest, ili da barem gubim razum (ovog puta valjda konačno, ovog puta zanavek). I verujem da sam pokušala rukama da uhvatim semaforski stub, ali u tome po svoj prilici nisam uspela. U sledećem času horizont je postao vertikaln. Nešto hladno, poput inja, usecalo mi se u dlanove. Mnoštvo nekakvih kristalnih dodira. Osetila sam ih ili mi se pričinilo da ih osećam. Sasvim tanki su bili, ali prodirali su duboko, poput koordinisanih uboda nekog sićušnog, možebiti metalnog inja, izmešanog sa samlevenim otrovnim staklom. Vertikalni horizont veoma polako se gasio, dok su taktilne halucinacije istrajavale, a ja čekala da otkrijem šta će se prvo od mene otkaçiti – preostali ugruvani komadi moje svesti ili već prežaljani i rashodovani parčići mog dotrajalog razuma. I mislim da sam najpre shvatila kako me prolazi želja da povraćam, a potom mi se učinilo da više nemam želju ni da plaćem.

Poslednje snage, telesne i voljne, odlazile su od mene. Moguće je da se tu sve prekinulo. Moguće da ničega više nije ni bilo. Ko to zna. Ja ne. Ja ne znam ni otkud su se tad pojavile te siluete difuznih kontura. Niti razumem zašto su se nadnele nada mnoom i zatvorile mi nebo. Ne razumem ni kada, ni kako. Ništa od toga ne razumem, niti sam ikad razumela. Čak ni jesu li zbilja pokušavale da sa mnoom uspostave kontakt. Dok sam živa, neću u to proniknuti. Delovalo je, ipak, da pokušavaju. Delovalo je da im se usne pomeraju, premda do mojih ušiju nije dopiralo ama baš ništa. Svi zvuci, do poslednjeg šuma, kao da su bili usisani crvenom svetlošću semafora. Svi, izuzev tog jednog. Tako je. Tako je bilo. Jer on je opstao i njega sam mogla da čujem. I taj nije bio tek neki zvuk, bio je glas. I postojao je. Napolju u crvenilu ili unutar moje glave, tek postojao je. Van svake sumnje. Toliko je stvaran bio, štaviše, da sam načas poverovala kako osim njegovog rominjanja nikada ništa drugo i nije postojalo. *Drugi čovek – to su svi oni, bejbe, saopštavao mi je, svi oni zajedno, svet u svojoj celini i sveukupnosti – to ti je drugi čovek.* A sad mi se čini da je napokon došlo vreme da se i njemu uzvrati, i učiniću to smireno, razgovetno, usrdno, kako i dolikuje. Reći ću mu: crkni.